

بررسی تاثیر سرمایه فکری بر فرایندهای مدیریت دانش متاثر از فرهنگ سازمانی (دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران)

روبا دارابی^۱ / محمد نصیری^۲ / علی مولایی ایل ذوله^۳

چکیده

مقدمه: در اقتصاد دانشی برخلاف اقتصاد صنعتی، دانش یا سرمایه فکری به عنوان عامل تولید ثروت در مقایسه با سایر دارایی‌ها، بر کسب مزیت رقابتی و پیشبرد اهداف سازمانی نقش بسزایی ایفا می‌کند. هدف این تحقیق بررسی تاثیر سرمایه فکری بر فرایندهای مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران است.

روش کار: جامعه آماری پژوهش ۲۳۰ نفر شامل کلیه پرسنل این دانشگاه بود که پس از توزیع، ۱۸۳ پرسشنامه جمع آوری شد. پژوهش حاضر توصیفی - پیمایشی از نوع همبستگی است که برای جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه سرمایه فکری بنتیس (۴۲ سوال) و پرسشنامه مدیریت دانش لاوسون (۲۴ سوال) استفاده شد. روایی و پایایی پرسشنامه‌ها حاکی از آن بودند که ابزارهای اندازه‌گیری از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار هستند.

یافته‌ها: نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها بر اساس نرم افزار SMART PLS 3.2.4 و با استفاده از آماره آزمون (t) و ضرایب مسیر (β) نشان داد که سرمایه فکری بر فرایندهای مدیریت دانش (دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی دانش، ذخیره دانش، انتشار دانش و بکارگیری دانش) تاثیر نسبتاً قوی و معناداری داشته است.

نتیجه گیری: سازمان‌ها به خوبی متوجه این امر شده اند که باید بیشتر به سرمایه‌های فکری و دانشی خود توجه کنند تا بتوانند بقا و اثربخشی عملکرد خود را تضمین نمایند، به بیان دیگر، شناسایی، بهبود و تقویت سرمایه فکری و ابعاد آن به عنوان یکی از قابلیت‌های مهم سازمان در خلق، تسهیم و کاربرد دانش سازمانی، می تواند باعث توسعه فعالیت‌های دانش محور و استراتژی مدیریت دانش شود.

کلیدواژه‌ها: سرمایه فکری، مدیریت دانش، دانشگاه علوم پزشکی مازندران

• وصول مقاله: ۹۵/۰۶/۲۰ اصلاح نهایی: ۹۵/۰۹/۲۲ پذیرش نهایی: ۹۶/۰۱/۲۰

۱. دانشیار گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران؛ نویسنده

مسئول (royadarabi110@yahoo.com)

۲. دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده حسابداری و اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران

۳. مربی گروه حسابداری، دانشگاه پیام نور ایران، ایران

مقدمه

در عصر دانایی محوری، مزیت رقابتی سازمان‌ها بر پایه دارایی‌های نامشهود استوار است. پیتر دراگر اندیشمند معروف علم مدیریت می‌گوید ما در حال وارد شدن به یک جامعه دانشی هستیم که در آن منابع اقتصادی، منابع طبیعی و نیروی کار بیشتر و... منابع اصلی نیستند، بلکه منبع اقتصادی اصلی دانش است که به عنوان یکی از مهمترین اجزای دارایی‌های نامشهود محسوب می‌شود. اگر در گذشته بیشتر دارایی‌های سازمان‌ها مشهود بوده اند، امروزه قسمت اعظم دارایی‌ها، نامشهود هستند [۱]. آنچه امروزه سازمانها را رقابت پذیر می‌کند، مدیریت اثربخش دانش و دیگر دارایی‌های نامشهود، مانند سرمایه‌های فکری آن‌هاست. مدیریت دانش، فرایندی است که به سازمان‌ها کمک می‌کند نخست اطلاعات مهم را بیابند و سپس گزینش، سازماندهی و منتشر کنند. مدیریت دانش تخصصی است که برای فعالیت‌هایی نظیر حل مسئله، آموختن و یادگیری پویا، برنامه ریزی استراتژیک و تصمیم‌گیری ضروری است. مدیریت دانش دارای شش فرایند است که عبارتند از: دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی، ذخیره سازی، انتشار و بکارگیری دانش [۲].

از طرف دیگر، شناخت عوامل موثر بر مدیریت دانش، از جمله اقدامات اولیه در به کارگیری مؤثر سرمایه‌های فکری سازمان است. امروزه سرمایه فکری عامل اصلی کسب مزیت رقابتی و سودآوری سازمانهاست. مار و اسکیمو اظهار داشته اند که سرمایه فکری مجموعه‌ای از دارایی‌های دانش محور است که به یک سازمان اختصاص دارد و از طریق افزودن ارزش به ذینفعان کلیدی آن، به طور قابل ملاحظه‌ای به بهبود وضعیت رقابتی سازمان منجر می‌شود و از طریق آن می‌تواند به رقابت بپردازد و عملکرد مالی و ارزش بازار خود را بهبود بخشد [۳]. مدیریت دانش و سرمایه فکری، منابع مهمی برای مزیت رقابتی و عملکرد سازمانی به شمار می‌روند [۴]. ارتباط بین سرمایه فکری و مدیریت دانش به آن دلیل است که سرمایه فکری از این شناخت کلی سرچشمه می‌گیرد که دانش برای سازمان

اهمیتی حیاتی دارد. سرمایه فکری بیانگر ذخیره دانشی سازمان، در زمانی ویژه است و از تجمیع فعالیت‌های جریان دانش حاصل می‌شود. به نظر می‌رسد، مدیریت دانش و سرمایه فکری ارتباط نزدیکی با هم داشته باشند. هنگامی که اقدامات مدیریت دانش برای توسعه و حفظ سرمایه‌های فکری به کار می‌روند، به منبعی برای مزیت رقابتی پایدار سازمان تبدیل می‌شوند. از سوی دیگر، هنگامی که از سرمایه فکری به خوبی بهره برداری شود، توانایی سازمان در انجام فرآیندهای مدیریت دانش توسعه می‌یابد. تأثیر سرمایه فکری بر مدیریت دانش در پژوهش‌های چندگانه ای تأیید شده است [۵]. اگر از سرمایه فکری به خوبی بهره برداری شود، می‌تواند توانایی سازمان در انجام اقدامات مدیریت دانش را بهبود بخشد. بنابراین چنین استنباط می‌شود که سرمایه فکری می‌تواند تغییراتی در فرآیندها و اقدامات مدیریت دانش ایجاد کند [۶]. تا کنون پژوهش‌های متعددی درباره ارتباط سرمایه فکری و مدیریت دانش انجام شده است. نتایج حاکی از آن است که رابطه معناداری بین سرمایه فکری با مدیریت دانش برقرار است. نتایج پژوهش پژوهان با عنوان "سهام پیش بینی کنندگی سرمایه فکری و سرمایه اجتماعی بر مدیریت دانش سازمانی"، بیانگر رابطه مثبت و معنادار بین ابعاد سرمایه فکری و اجتماعی با مدیریت دانش است و ابعاد ساختاری سرمایه فکری و رابطه ای سرمایه اجتماعی بیشترین تاثیر را بر مدیریت دانش داشته اند [۳]. یافته‌های پژوهش قنبری و اسکندری نشان داد که وضعیت رهبری دانش و مدیریت سرمایه فکری در دانشگاه بوعلی سینا بالاتر از سطح متوسط است و بین رهبری دانش با مدیریت سرمایه فکری رابطه مثبت و معناداری وجود دارد [۷]. یافته‌های پژوهش جوانمرد و راست خدیو نشان داد، بین سرمایه فکری با مؤلفه های مدیریت دانش، نظیر کسب دانش، سازماندهی دانش، ذخیره دانش، انتشار و کاربرد دانش رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد، اما بین سرمایه فکری با تولید دانش رابطه معناداری وجود ندارد [۸]. همچنین یافته‌های نیکوکار و همکاران بیانگر تأثیر معنادار و مهم همه مؤلفه‌های سرمایه‌های فکری بر ارتقای اثربخشی مدیریت دانش است [۶].

دانشی موجود در دانشگاه بر عملکرد مدیریت دانش سازمانی نقش و تاثیر دارند؟ بنابر این هدف اصلی پژوهش، بررسی تاثیر سرمایه‌ی فکری بر ابعاد مدیریت دانش در بین کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مازندران بود.

روش کار

این پژوهش از نظر هدف «کاربردی» و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها، «توصیفی-پیمایشی» است. روش‌های گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و میدانی است. از آنجا که این تحقیق به دنبال تعیین رابطه بین متغیرهای پژوهش است، این پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر همه کارکنان دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران بودند (تعداد آنها ۲۳۰ نفر) که پس از توزیع پرسش نامه بین همه آنها، ۱۸۳ نفر به پرسش نامه‌ها پاسخ دادند. این جامعه آماری شامل ۲۵ کارمند (۶۱٪ خانم) و ۱۵۸ هیئت علمی (۶۸٪ آقا) بود. اعضای هیئت علمی همگی دارای مدرک دکتری، پنج نفر از کارکنان دارای مدرک کارشناسی و مابقی دارای مدرک کارشناس ارشد بودند. داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه (پرسشنامه سرمایه‌فکری برگرفته از پرسشنامه استاندارد بونتیس و پرسشنامه مدیریت دانش لاوسون) جمع‌آوری شده است. براین اساس، به ترتیب ۴۲ پرسش برای سنجش ابعاد سرمایه فکری (۱۳ شامل: سوال برای سرمایه ساختاری، ۱۴ سوال برای سرمایه رابطه‌ای و ۱۵ سوال برای سرمایه انسانی) و ۲۴ پرسش برای سنجش مدیریت دانش با طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بود که از کاملاً مخالفم شروع و به کاملاً موافقم ختم شد و نحوه نمره دهی به پرسشنامه نیز از نمره یک تا پنج بود. برای تایید روایی ابزار اندازه‌گیری از سه نوع روایی ارزیابی با عنوان روایی محتوی، همگرا و واگرا استفاده شد. روایی محتوی به وسیله اطمینان از سازگاری بین شاخص‌های اندازه‌گیری و ادبیات موجود ایجاد شده و این روایی توسط نظرسنجی از اساتید حاصل گشت. روایی همگرا به این اصل برمی‌گردد که شاخص‌های هر سازه با یکدیگر همبستگی میانه‌ای داشته باشند. طبق گفته فورنلو لارکر، معیار روایی همگرای مطلوب

نتایج پژوهش شیه و همکاران نشان داد، بین مدیریت دانش و سرمایه فکری ارتباط نزدیکی وجود دارد و هنگامی که اقدامات مدیریت دانش برای توسعه و حفظ سرمایه‌های فکری به کار می‌روند، به منبعی برای مزیت رقابتی پایدار سازمان تبدیل می‌شوند [۴]. نتایج تحقیق شاهپسند و همکاران بیانگر آن بود که بین ابعاد سرمایه فکری و مدیریت دانش ارتباطی متوسط، مثبت و معنادار وجود دارد [۹]. یافته‌های پژوهش رافعی پور و همکاران، با عنوان "بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و مدیریت دانش"، بیانگر این بود که ارتباطی مثبت و معنادار بین سرمایه فکری و مدیریت دانش وجود دارد و سرمایه فکری ۰/۸۱ از تغییرات مدیریت دانش را شامل می‌شود [۱۰]. نتایج پژوهش بنتیس و همکاران حاکی از آن بود که بین ابعاد سرمایه فکری روابط متقابلی وجود داشت و سرمایه فکری بر عملکرد تجاری دارای اثر نسبتاً متوسطی بوده است [۳]. یافته‌های پژوهش کورتینی و بنون نشان داد، هنگامی که از سرمایه فکری به خوبی بهره برداری شود، توانایی سازمان در انجام فرآیندهای مدیریت دانش توسعه می‌یابد و دانش از راه‌داری‌های ناملموس می‌تواند برای سازمان ارزش افزوده ایجاد کند [۵]. نتایج تحقیق وو و تسای با عنوان "بررسی تاثیر سرمایه فکری بر اثر بخشی اقدامات مدیریت دانش"، نشان داد سرمایه فکری بر اثر بخشی اقدامات مدیریت دانش تأثیر مهمی دارد [۱۱]. یافته‌های هوانگ و وو حاکی از آن بود که ابعاد سرمایه فکری (سرمایه - انسانی، سرمایه ساختاری، سرمایه اجتماعی) بر بهره‌وری دانش تأثیر مثبت و مهمی داشته است [۱۲]. نتایج تحقیق چانسا و چاریونسک با عنوان تأثیر سرمایه انسانی بر اقدامات مدیریت دانش نشان داد، سرمایه انسانی بر اقدامات مدیریت دانش تأثیر مثبت و معناداری دارد و این تأثیر به دلیل نقش و اهمیتی است که سرمایه انسانی بر خلق و اکتساب دانش دارد [۱۳].

با توجه به ادبیات و پیشینه پژوهش، تا کنون پژوهشی در این زمینه در دانشگاه‌های علوم پزشکی صورت نگرفته است؛ از این رو پژوهشگر در پی حصول شناخت بیشتر عوامل موثر بر اجرای مناسب این راهبرد در دانشگاه علوم پزشکی مازندران بوده است. حال این سوال مطرح می‌شود که آیا دارایی‌های

پژوهش از حداقل مقدار (0/7) بیشتر بود. پایایی مرکب (CR) بر خلاف آلفای کرونباخ که به طور ضمنی فرض می کند هر شاخص وزن یکسانی دارد، متکی بر بارهای عاملی (قدرت رابطه بین متغیر پنهان و متغیر آشکار را نشان می دهد که مقدار آن بین صفر و یک است) حقیقی هر سازه است، بنابراین معیار بهتری برای پایایی ارائه می دهد. پایایی مرکب (درجه ای است که نشان می دهد یک مجموعه از دو یا چند شاخص در اندازه گرفتن یک عامل مشترک اند) نباید مقداری بیش از 0/7 را به دست آورد تا بیانگر ثبات درونی سازه باشد [14]. در جدول شماره یک و دو نتایج پایایی و روایی ابزار سنجش به طور کامل آورده شده است.

بیانگر این است که میانگین واریانس های خروجی (AVE) بیشتر از 0/5 باشد [14]. روایی واگرا نیز از طریق مقایسه جذر (ضریب میانگین واریانس استخراج شده) AVE با همبستگی بین متغیرهای مکنون (متغیرهایی که به صورت مستقیم قابل اندازه گیری نبوده و حتما باید با استفاده از متغیرهای آشکار مربوطه اندازه گیری شوند)، (جدول شماره دو) سنجیده می شود و برای هر کدام از سازه های انعکاسی (متغیرهای مکنون) جذر AVE باید بیشتر از همبستگی آن سازه با سایر سازه ها در مدل باشد. همچنین در این پژوهش برای تعیین پایایی پرسشنامه از دو معیار، ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی مرکب استفاده شد. ضرایب آلفای کرونباخ تمامی متغیرها در این

جدول ۱: روایی همگرا و پایایی ابزار اندازه گیری

ضریب پایایی آلفای کرونباخ	ضریب پایایی مرکب	ضریب میانگین واریانس استخراج شده	متغیرهای پژوهش
0/76	0/84	0/58	دانش آفرینی
0/86	0/91	0/71	جذب دانش
0/78	0/86	0/61	سازماندهی دانش
0/87	0/91	0/71	ذخیره دانش
0/70	0/80	0/51	انتشار دانش
0/78	0/86	0/60	بکارگیری دانش
0/91	0/94	0/84	سرمایه فکری

جدول ۲: ماتریس همبستگی و بررسی روایی واگرا سرمایه فکری با فرایندهای مدیریت دانش

متغیر	دانش آفرینی	جذب دانش	سازماندهی دانش	ذخیره دانش	انتشار دانش	بکارگیری دانش	سرمایه فکری	جذر (AVE)
دانش آفرینی	۱							0/76
جذب دانش	0/69	۱						0/84
سازماندهی دانش	0/57	0/76	۱					0/78
ذخیره دانش	0/58	0/75	0/68	۱				0/84
انتشار دانش	0/65	0/70	0/59	0/78	۱			0/71
بکارگیری دانش	0/53	0/65	0/49	0/63	0/68	۱		0/77
سرمایه فکری	0/58	0/67	0/59	0/65	0/67	0/63	۱	0/91

براساس مطالب عنوان شده و نتایج حاصله از خروجی های نرم افزار SMART-PLS، جدول شماره یک و دو نشان دهنده

حشو یا افزونگی و ضریب استون- گیسر (Q^2) استفاده شده است که کار این شاخص پیش بینی نشانگرهای متغیرهای مکنون درون زا (R^2) است. اگر این دو شاخص (شاخص واریسی اعتبار اشتراک و شاخص حشو یا افزونگی) مثبت باشد، نشان دهنده کیفیت مناسب مدل ساختاری (ساختار علی بین متغیرهای پنهان را مشخص می کند) است [۱۴]. با این حال، همان طور که در جدول شماره سه دیده می شود، شاخص اشتراک و حشو مثبت هستند و این امر نشان دهنده کیفیت مناسب مدل است. مقدار R^2 نیز که نشان دهنده توانایی مدل در توصیف سازه است، برای بعد دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی- دانش، ذخیره دانش، انتشار دانش و به کارگیری دانش به ترتیب برابر ۰/۳۳، ۰/۴۵، ۰/۳۵، ۰/۴۲، ۰/۴۴ و ۰/۴۰ است. نتایج به دست آمده زیر نشان دهنده آن است که مدل ارائه شده از برازش مناسب برخوردار است.

آن است که ابزار اندازه گیری از روایی (محتوی، همگرا و واگرا) و پایایی (بار عاملی، ضریب پایایی مرکب و ضریب آلفای کرونباخ) مناسب برخوردار هستند. در مدل های PLS (Partial Least Squares) دو مدل آزمون می گردد: مدل بیرونی که هم ارز مدل اندازه گیری یا سنجش است و مدل درونی که مشابه مدل ساختاری در نرم افزارهای دیگر مثل (LISREL, EQS and AMOS) است. مدل بیرونی (اندازه -گیری) مدلی است که رابطه بین متغیرهای مکنون را با متغیرهای آشکار و مشاهده شده، مشخص می کند. برای برازندگی این مدل از شاخص واریسی اعتبار اشتراک (شاخصی که برای بررسی برازش مدل اندازه گیری یک بلوک «متغیر مکنون» استفاده شده است. همچنین مدل درونی (ساختاری) مدلی است که رابطه بین متغیرهای مکنون را مشخص می کند و برای برازندگی مدل ساختاری از شاخص

جدول ۳: شاخص اشتراک، حشو و ضریب تعیین

متغیر	مدل اندازه گیری		ضریب تعیین
	شاخص اشتراک	مدل ساختاری شاخص حشو	
دانش آفرینی	۰/۲۹	۰/۱۶	۰/۳۳
جذب دانش	۰/۵۱	۰/۳۰	۰/۴۵
سازماندهی دانش	۰/۳۴	۰/۲۱	۰/۳۵
ذخیره دانش	۰/۵۱	۰/۲۸	۰/۴۲
انتشار دانش	۰/۲۰	۰/۱۹	۰/۴۴
بکارگیری دانش	۰/۳۳	۰/۲۰	۰/۴۰
سرمایه فکری	۰/۶۵	---	---

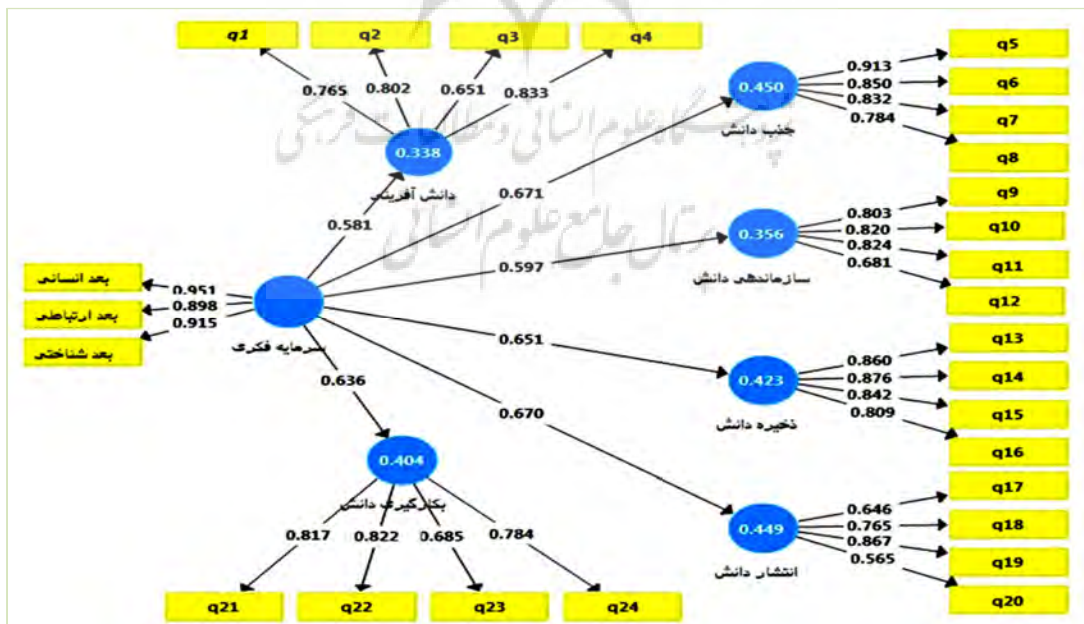
یافته ها

برای تحلیل و سنجش مدل این پژوهش از تحلیل داده ها به وسیله مدل معادلات ساختاری استفاده شد. مدل پایایی معادلات ساختاری، مدلی آماری برای بررسی روابط خطی بین متغیرهای مکنون (مشاهده نشده) و متغیرهای آشکار (مشاهده شده) است. به عبارت دیگر، مدل پایایی معادلات ساختاری تکنیک آماری قدرتمندی است که مدل اندازه گیری (تحلیل عاملی تاییدی) (در آزمون فرضیه ها تعیین می کنند که داده ها با یک ساختار عاملی معین که در فرضیه آمده، هماهنگ هستند یا خیر) و مدل

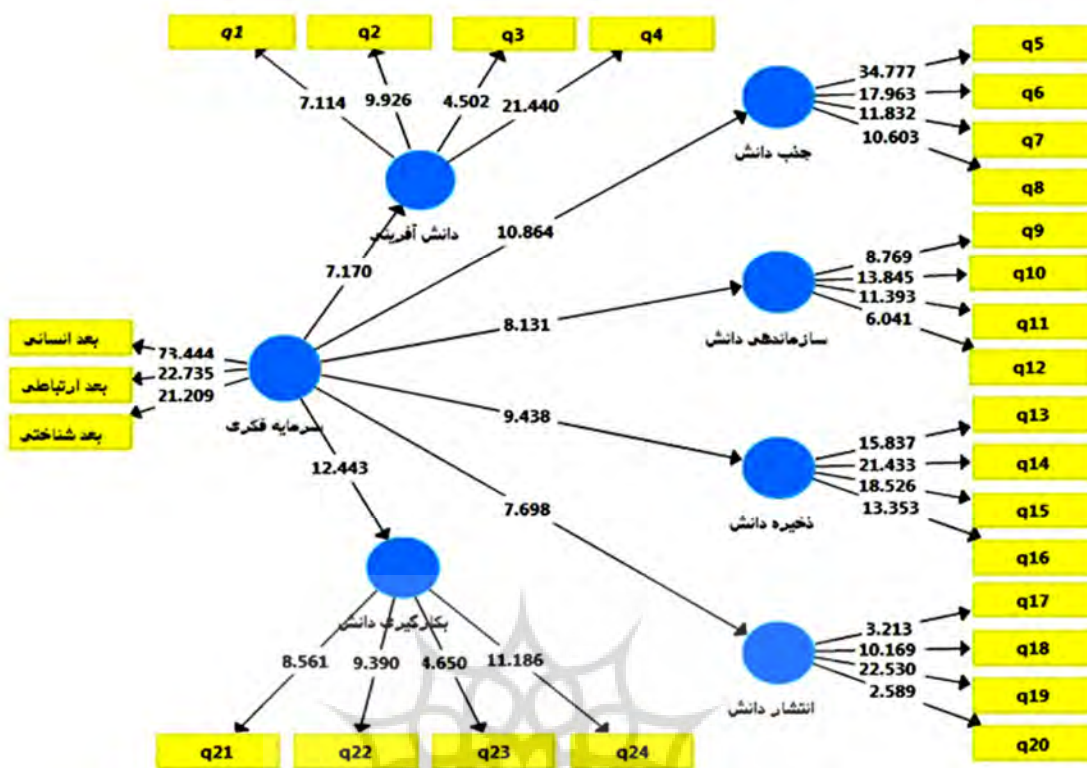
ساختاری (تحلیل مسیر تکنیکی برای بررسی ارتباط و وابستگی میان متغیرها است) را با یک آزمون آماری همزمان ترکیب می کند. از طریق این فنون پژوهشگران می توانند ساختارهای فرضی (مدلها) را رد یا انطباق آنها را با داده ها تایید کنند. نرم افزار مورد استفاده در این پژوهش برای این تحلیل SMART-PLS 3.2.4 است. این نرم افزار مدل های معادلات ساختاری را که دارای چندین متغیر هستند و اثرات مستقیم، غیرمستقیم و تعاملی را شامل می شود، تحلیل می کند. همچنین برای آزمون تاثیر تعدیل کنندگی، نرم افزار مناسبی است. در ادامه نرم افزار خروجی های حاصل از آن و تحلیل آنها آورده شده است [۱۴].

فکری بر جذب دانش تاثیر قوی و معنی داری دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه سوم (سرمایه فکری بر بعد سازماندهی دانش مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۵۹ و مقدار t، ۸/۱۳ گواه بر این است که سرمایه فکری بر سازماندهی دانش تاثیر متوسط و معنی داری دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه چهارم (سرمایه فکری بر بعد ذخیره دانش مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۶۵ و مقدار t، ۹/۴۳ بیانگر آن است که سرمایه فکری بر ذخیره دانش تاثیر قوی و معنی داری دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه پنجم (سرمایه فکری بر بعد انتشار دانش مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۶۷ و مقدار t، ۷/۶۹ گواه بر این دارد که سرمایه فکری بر انتشار دانش تاثیر قوی و معنی داری دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه ششم (سرمایه فکری بر بعد به کارگیری دانش مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۶۳ و مقدار t، ۱۲/۴۴ بیانگر آن است که سرمایه فکری بر به کارگیری دانش تاثیر قوی و معنی داری دارد.

در نرم افزار SMART-PLS ارزش $t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\delta/\sqrt{n}}$ معنی دار بودن اثر متغیرها را بر هم نشان می دهد. اگر مقدار t بیشتر از ۱/۹۶ باشد، یعنی اثر مثبت وجود دارد و معنی دار است. اگر بین ۱/۹۶+ تا ۱/۹۶- باشد، اثر معنی داری وجود ندارد و اگر کوچک تر از ۱/۹۶- باشد، یعنی اثر منفی دارد، ولی معنی دار است. همچنین ضرایب مسیر (B) اگر بالای ۰/۶۰ باشد، بدین معنی است که ارتباطی قوی میان دو متغیر وجود دارد؛ اگر بین ۰/۳ تا ۰/۶ باشد، ارتباط متوسط و اگر زیر ۰/۳ باشند، ارتباط ضعیفی وجود دارد [۱۴]. بنابراین، داده های به دست آمده از جدول شماره چهار که نشان دهنده تحلیل فرضیه های پژوهش است، مطابق نمودارهای یک و دو به دست آمد. می توان گفت که نتیجه حاصل از آزمون فرضیه اول (سرمایه فکری بر بعد دانش آفرینی مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۵۸ و مقدار t، ۷/۱۷ نشان می دهد که سرمایه فکری بر دانش آفرینی تاثیر معنی دار و متوسط دارد. در آزمون فرضیه دوم (سرمایه فکری بر بعد جذب دانش مدیریت دانش در دانشگاه علوم پزشکی استان مازندران تاثیر معناداری دارد) با توجه به ضریب مسیر ۰/۶۷ و مقدار t، ۱۰/۸۶ این نتیجه حاصل شد که سرمایه

نمودار ۱: ضرایب ساختاری مدل

نمودار ۲: نتایج آزمون t

جدول ۴: خلاصه نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها

مسیرها	ضریب مسیر	ارزش آزمون t	سطح معنی داری	میزان تاثیر	نتیجه آزمون
سرمایه فکری ← بعد دانش آفرینی مدیریت دانش	۰/۵۸	۷/۱۷	معنی دار	متوسط و مثبت	تایید فرضیه
سرمایه فکری ← بعد جذب دانش مدیریت دانش	۰/۶۷	۱۰/۸۶	معنی دار	قوی و مثبت	تایید فرضیه
سرمایه فکری ← بعد سازماندهی دانش مدیریت دانش	۰/۵۹	۸/۱۳	معنی دار	متوسط و مثبت	تایید فرضیه
سرمایه فکری ← بعد ذخیره دانش مدیریت دانش	۰/۶۵	۹/۴۳	معنی دار	قوی و مثبت	تایید فرضیه
سرمایه فکری ← بعد انتشار دانش مدیریت دانش	۰/۶۷	۷/۶۹	معنی دار	قوی و مثبت	تایید فرضیه
سرمایه فکری ← بعد به کارگیری دانش مدیریت دانش	۰/۶۳	۱۲/۴۴	معنی دار	قوی و مثبت	تایید فرضیه

(بعضا متوسط) و معنادار است و این اثرات به ترتیب دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی دانش، ذخیره دانش، انتشار دانش و به کارگیری دانش ۰/۵۸، ۰/۶۷، ۰/۵۹، ۰/۶۵، ۰/۶۷، و ۰/۶۳ درصد است.

برای بررسی میزان تاثیر متغیر مستقل (سرمایه فکری) بر متغیرهای وابسته (فرایندهای مدیریت دانش) لازم است تا ضرایب مسیر متغیرهای پنهان بررسی شود. همان گونه که در جدول شماره چهار نشان می‌دهد، کلیه اثرات، مثبت، قوی

بحث و نتیجه گیری

بررسی‌ها و تحلیل یافته‌های آماری بیانگر این است که، سرمایه فکری با فرایندهای مدیریت دانش (دانش آفرینی، جذب دانش، سازماندهی دانش، ذخیره دانش، انتشار دانش و به کارگیری دانش) رابطه مستقیم و معناداری داشته و کلیه فرضیه‌های تحقیق پذیرفته شده‌اند. در این پژوهش تاثیر سرمایه فکری بر ابعاد دانش آفرینی و سازماندهی دانش، در دانشگاه علوم پزشکی مازندران در سطح متوسط و تاثیر سرمایه فکری بر سایر ابعاد سرمایه فکری در وضعیت مطلوبی قرار داشته‌اند. یافته‌های این تحقیق با یافته‌های جوانمرد، پژوهان، قنبری، نیکوکار، شیه، شاهپسند، رافعی پور که هر کدام به نحوی به بررسی تاثیر سرمایه فکری و ابعاد آن بر مدیریت دانش و فرایندهای آن پرداخته‌اند، همسویی و همخوانی داشته است. در تبیین نتیجه این پژوهش با سایر یافته‌های تحقیقات مذکور، به نظر می‌رسد که باید به سرمایه‌های فکری به عنوان یکی از عوامل پیش‌بینی کننده مثبت و تاثیر گذار بر اجرای موفق راهبرد مدیریت دانش توجه کافی شود. اجرای موفق استراتژی مدیریت دانش و توجه به عوامل موثر بر آن می‌تواند به مسئولان دانشگاه‌ها و سایر موسسات آموزشی، در افزایش سرعت عملکرد، هدایت بهتر سیستم، افزایش نرخ نوآوری و خلاقیت، افزایش توان پاسخگویی به تغییرات شتابان و غیر قابل پیش‌بینی محیط متلاطم خارجی و در نهایت افزایش کارایی، اثربخشی و بهره‌وری سازمان و ارتقای ارائه کیفیت خدمات آموزشی یاری رساند [۸، ۳، ۷، ۶، ۴، ۹، ۱۰]. همچنین نتایج این پژوهش از یافته‌های وو و تسای حمایت می‌کند که می‌گویند سرمایه فکری بر اثربخشی اقدامات مدیریت دانش تاثیر مهمی دارد [۱۱]. نتایج این پژوهش با نتایج تحقیق کورتینی و بنون همسویی دارد، بنابراین هنگامی که از سرمایه فکری به خوبی بهره‌برداری شود، توانایی سازمان در انجام فرآیندهای مدیریت دانش توسعه می‌یابد و دانش از راه‌داری‌های ناملموس می‌تواند برای سازمان ارزش افزوده ایجاد کند. افزون بر این، نتایج به دست آمده با

یافته‌های هوانگ و وانطباق دارد که می‌گویند ابعاد سرمایه فکری (سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه اجتماعی) تاثیر مثبت و مهمی بر بهره‌وری دانشی دارند [۱۲]. تاثیر مثبت سرمایه انسانی بر اقدامات مدیریت دانش با یافته‌های چانسا و چاریونسوک سازگار بوده است؛ این تاثیر به دلیل نقش و اهمیتی است که سرمایه انسانی بر خلق واکتساب دانش دارد [۱۳]. در تبیین و تحلیل این یافته‌ها نیز می‌توان گفت که شناسایی، بهبود و تقویت سرمایه فکری و ابعاد آن به عنوان یکی از قابلیت‌های مهم سازمان در خلق، تسهیم و کاربرد دانش سازمانی، می‌تواند باعث توسعه فعالیت‌های دانش محور و استراتژی مدیریت دانش شود. در این پژوهش تاثیر سرمایه فکری بر فرایندهای، جذب، ذخیره، انتشار و به کارگیری دانش، قوی و معنا دار و بر فرایندهای، دانش آفرینی و سازماندهی دانش متوسط و معنادار بوده است.

در پایان باید گفت که سازمان‌ها به خوبی متوجه این امر شده‌اند که دیگر سرمایه‌گذاری و توجه صرف به سرمایه‌های مالی و فیزیکی در دنیای امروز برای آن‌ها نمی‌تواند ثمربخش باشد، بنابراین، لازم است که بیشتر به سرمایه‌های فکری و دانشی خود توجه کنند تا بتوانند بقا و اثربخشی عملکرد خود را تضمین نمایند؛ به بیان دقیق‌تر، شناسایی، بهبود و تقویت سرمایه فکری و ابعاد آن به عنوان یکی از قابلیت‌های مهم سازمان در خلق، تسهیم و کاربرد دانش سازمانی، می‌تواند باعث توسعه فعالیت‌های دانش محور و استراتژی مدیریت دانش شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی است که با حمایت مالی دانشگاه پیام نور استان کرمانشاه انجام شده است. جا دارد که از حمایت‌های مادی و معنوی معاونت محترم پژوهشی و همچنین کلیه کارکنان دانشگاه علوم پزشکی مازندران که در امر تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها ما را یاری کردند و نیز حمایت‌های دانشگاه پیام نور کرمانشاه صمیمانه تشکر و قدردانی نمایم.

References

1. Sullivan H. Valuing intangible companies: an intellectual capital approach. *Journal of intellectual capital* 2000; 8 (14): 328-340.
2. Lawson Sh. Examining the Relationship between Organizational Culture and Knowledge Management [Ph.D. Thesis]. Wayne : Huizenga School of business and entrepreneurship nova southeastern university ۲۰۰۳؛
3. Pazhouhan A. [Predicting of intellectual and social capitals in knowledge organizational management of: A case study of Imam Ali Hospital in Kermanshah]. *Journal of Tehran University Of Medical Sciences* 2015; 55 (14): 125-136. [Persian]
4. Shih K, Chang C, Lin B. Assessing knowledge creation and intellectual capital in banking industry. *Journal of Intellectual Capital* 2010; 11 (1): 74-89.
5. Cortini M, Benevene P. Interaction between structural and human capital in Italian NPO: leadership, organizational culture and human resource management. *Journal of Intellectual Capital* 2010; 11(2): 123-139.
6. Nikokar Gh, Asgary N, gholamy M, Rahimi E . [The role of intellectual capital in enhancing the effectiveness of knowledge management systems]. *Journal of Public Management* 2014; 6 (2): 410-418. [Persian]
7. Ghanbari C, Eskandar A. [Examine the relationship between intellectual capital management knowledge leader]. *Journal of Public Management* 2012 ; 4 (12): 89-112. [Persian]
8. Javanmard M, rastkhadiv M. [Investigated the relationship between knowledge management and intellectual capital Naja of Mazandaran province] . *Quarterly of Police Disciplinary Knowledge Mazandaran* 2013;16 (5): 64-80. [Persian]
9. Shahpasand M ,Savari M , Sarani V. The Effect of Intellectual Capital on Knowledge Management: Study on Agriculture Organization Experts in Kurdistan Province. *International Journal of Business and Social Science* 2013; 4(12): 321-327.
10. Rafiee poura E, Masjedib S, Akhavan P. Exploring the Relationship between Knowledge Management and Intellectual Capital: An Iranian University Case Study. *International Journal of Management Academy* 2015; 3 (1):7-15.
11. Wu Y, Tsai H. Impact of social capital and business operation mode on intellectual and knowledge management. *International Journal of Technology Management* 2005; 30(1-2): 147-171.
12. Huang Y, Wu Y. Intellectual capital and knowledge productivity: the Taiwan biotech industry. *Journal of Management Decision* 2010; 48(4): 580-99.
13. Chareonsuk C, Chansa-ngavej C. Intangible asset management framework for long-term financial performance. *Journal of Industrial Management & Data Systems* 2008; 108 (6): 812-828.
14. Fornell C, Larcker D. Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research* 1981; 18 (1): 39-50.

The Impact of Intellectual Capital on Knowledge Management Processes Influenced By the Organizational Culture (Mazandaran University of Medical Sciences)

Darabi A¹/ Nasiri M²/ Molaii eel zoleh A³

Abstract

Introduction: Contrary to industrial economy, in knowledge economy, knowledge or intellectual capital plays a more significant role in achieving competitive advantage and attaining organizational goals compared with other assets. The aim of the current paper is to study the effect of intellectual capital on knowledge management processes influenced by the organizational culture in Mazandaran University of Medical Sciences.

Methods: The statistical population included all the university staff (total number = 230). The number of the participants who received the questionnaires was finally 183. The study was descriptive, and correlational which was used to collect the data; moreover, Bontis's intellectual capital questionnaire (42 questions) and Lawson's knowledge management questionnaire (24 questions) were exploited. The validity and reliability of questionnaires were firstly determined.

Results: The results of statistical hypothesis testing based on SMART PLS 3.2.4 as well as those of test statistics (t) and path coefficients (β) showed that intellectual capital had a positive and effective influence on knowledge managements steps including creating, receiving, saving, organizing, publishing and applying knowledge.

Conclusion: Organizations fully understood that they should pay more attention to intellectual capital and knowledge to guarantee surviving and effective activities. In other words, identification, development, and empowerment are some of the main features of organization in creating, sharing and applying organizational knowledge which can increase the knowledge base activities and improving knowledge management strategies.

Keywords: Intellectual Capital, Knowledge Management, Mazandaran University of Medical Sciences

• Received: 10/Sep/2016 • Modified: 12/Dec/2016 • Accepted: 9/April/2017

1. Associate Professor of Department of Accounting, Faculty of Management & Accounting, South Tehran Branch Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Accounting Ph.D. Student, Faculty of Management & Accounting, South Tehran Branch Islamic Azad University, Tehran, Iran

3. Lecturer of Department of Accounting, Payam Noor University of Iran, Iran